

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Селіванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади / А.О. Селіванов. – К. : Ін Юре, 2008. – 120 с.
2. Мачужак Я. Взаємодія Конституційного Суду України і судів загальної юрисдикції у питаннях захисту прав і свобод людини і громадянина / Я. Мачужак // Конституційний Суд у системі органів державної влади: актуальні проблеми, шляхи їх вирішення. – К. : Ін Юре, 2008. – С. 102–113.
3. Кушніренко О.Г. Права людини та громадянина / О.Г. Кушніренко, Т. Слинко. – Х. : Факт, 2001. – 438 с.
4. Конституція України від 28 червня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 272.
6. Бринь Т.О. Конституція України – основа гарантування прав і свобод людини і громадянина / Т.О. Бринь // Право і безпека. Національний університет МВС України. – Х., 2005. – № 4 (5). – С. 10–11.
7. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 46 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 46 Конституції України) // Конституційний Суд України. Рішення. Висновки. 1997–2001 : у 2 кн. / Відп. ред. канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 1. – С. 387–390.
8. Порівняльне правознавство : підручник / за заг. ред. проф. Ю.М. Бисаги та проф. Д.М. Белова. – Ужгород : «Гельветика», 2013. – 232 с.
9. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. проф. Ю.М. Бисаги та проф. Д.М. Белова. – 7-е вид. перероб. та допов. – Ужгород : «Гельветика», 2013. – 360 с.
10. Белов Д.М. Конституційний транзит в Україні: термінологічні питання / Д.М. Белов // Наукові записки Інституту законодавства ВРУ. – 2013. – С. 45–48.
11. Белов Д.М. Трансформація конституціоналізму в контексті внесення змін до Конституції України / Д.М. Белов // Європейські перспективи. – 2013. – № 9. – С. 164–168.
12. Белов Д.М. Конституційний процес та реалізація конституційно-правових норм: окремі аспекти / Д.М. Белов // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 1. – С. 39–49.

УДК 342.25.26

**ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА СУТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
AS FOR THE CONCEPT AND NATURE OF TERRITORIAL COMMUNITIES
(GROMADAS)**

Кулакова Є.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного і міжнародного права
економіко-правового факультету
Донецького національного університету*

Бречко А.С.,

*студентка магістратури економіко-правового факультету
Донецького національного університету*

У статті розглядається територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Аналізуються різноманітні наукові підходи до розуміння поняття й сутності територіальних громад, їх ознаки. На підставі зробленого аналізу пропонується власне визначення територіальної громади.

Ключові слова: територіальна громада, місцеве самоврядування, територіальний колектив, співтовариство, населення, територія.

В статье рассматривается территориальная община как первичный субъект местного самоуправления. Анализируются различные научные подходы к пониманию понятия и сущности территориальных общин, их признаки. На основании проделанного анализа предлагается собственное определение территориальной общины.

Ключевые слова: территориальная община, местное самоуправление, территориальный коллектив, сообщество, население, территория.

The article considers the territorial community as the primary subject of self – government. The article analyzes different approaches to understanding the concept and nature of the territorial communities (gromadas) and their features. Authors suggested their own definition of the territorial community (gromada) based on the analysis.

Key words: territorial community (gromada), local self-government, territorial collective, community, population, territory.

Щодо терміна «територіальна громада» існує багато дискусій на науковому рівні, які здебільшого є спробами визначити реальну природу територіальної громади, надати повне визначення, яке буде охо-

плювати всі проблемні аспекти, не враховані чинним законодавством.

Водночас питання ролі саме територіальних громад як первинних суб'єктів місцевого самовряду-

вання набуває все більшої актуальності в контексті останніх політичних подій у нашій державі, а також неодноразовому наголошенні законодавців і науковців на необхідності проведення адміністративно-територіальної реформи, що дозволить дійсно підвищити значимість громад під час вирішення питань місцевого значення.

Отже, метою даної статті є необхідність теоретичного обґрунтування поняття й сутності територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування в Україні.

Серед науковців, якими було приділено увагу даній проблемі, можна виділити таких, як М.П. Орзіх, М.О. Баймуратов, І.П. Бутко, В.В. Медведчук, Л.В. Беззубко, В.М. Кампо, О.В. Батанов та інші.

Ст. 140 Конституції України проголошує: «Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [1]. Ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» дає таке визначення: «Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [2].

Місцеве самоврядування є найважливішою формою організації народовладдя та одним з основних демократичних інститутів суспільства й держави, яке впливає на становлення й розвиток Української держави, сприяє децентралізації державної влади, активізації участі населення в управлінні державними й місцевими справами, вирішенню соціально-економічних та інших питань [3, с. 37].

Виражають самоврядування жителів населених пунктів територіальні громади, які є первинними суб'єктами публічної влади на місцевому рівні.

Чинний Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 1 надає таке визначення територіальної громади: «Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр» [2].

Поняття громади є порівняно новим для правової науки України. Її наукове визначення є недопрацьованим і потребує комплексного підходу, тому що наведена соціально-правова конструкція такого багатоаспектного явища містить у собі насамперед поняття населення як спільноти жителів. О.В. Батанов відмічає малодослідженість цього явища, а також необхідність звернення до західної соціологічної і правової доктрини [4, с. 51]. Таку ж проблему відзначають і Л.В. Беззубко й О.В. Скопец [5, с. 22], досліджуючи взаємодію членів територіальних громад та органів місцевого самоврядування.

Звертаючись до історії легітимного визначення територіальної громади, треба зазначити, що величезний внесок у цьому належить видатному українському вченому-конституціоналісту М.П. Орзіху, який одним із перших відзначив феномен територіального колективу та пропонував його законодавче визначення й закріплення. М.П. Орзіх надав авторське визначення територіальної громади як нормативно-правової моделі самоорганізації населення з відповідними організаційними (управлінськими) структурами, здатними виражати, реалізовувати й захищати територіальний інтерес в якості права й законного інтересу місцевого самоврядування [6]. Це визначення ілюструє структурованість системи місцевого самоврядування та первинність територіальної громади в цій системі, а також функціональність управлінських структур під час забезпечення інтересів територіальної громади.

Українські науковці протягом десятиріч пропонують власні авторські визначення територіальної громади, які, на їх особисту думку, є більш повними та враховують багатоаспектність цього явища. Варто навести деякі з них.

Вчені М.О. Баймуратов, І.П. Бутко, В.В. Медведчук та деякі інші, визначаючи поняття територіального колективу (громади), акцентують увагу на спільності інтересів членів територіальної громади.

М.О. Баймуратов визначає територіальний колектив (місцеве співтовариство) як сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території і пов'язані територіально – особистісними зв'язками системного характеру. Таке місцеве співтовариство об'єктивно здатне виробляти характерні інтереси й реалізовувати їх на рівні місцевого самоврядування [7, с. 95]. Це визначення охоплює не лише приналежність громади до певної території, а й підкреслює особистісні зв'язки членів громади (що включають в себе соціально-культурні, професійні та інші аспекти), які невід'ємні від територіального базису, а також необхідність проживати в межах громади протягом тривалого часу.

І.П. Бутко зазначає, що «територіальний колектив – це люди, які мешкають у певних територіальних межах та об'єднані спільними інтересами» [8, с. 39]. Це визначення більш стисле, воно не робить акцент на тривалості проживання членів громади на відповідній території, що є суттєвим недоліком.

На думку В.В. Медведчука, «громада – це сплетіння соціальних відносин між людьми, які мають множинну загальних інтересів, потреб; це спільноти, що можуть найбільшою мірою забезпечити здійснення й задоволення цих інтересів і потреб» [9]. У даному визначенні акцентується увага лише на спільних інтересах мешканців, які, на думку автора, є основоположними для визначення територіальної громади.

Інші науковці більше уваги приділяють територіальній ознаці (В.І. Фадєєв, М.О. Краснов, В.М. Кампо). Так, В.М. Кампо зазначає, що початковим суб'єктом місцевого самоврядування фактично постає територіальний колектив в особі жителів села (сіл відповідної сільради, селища або міста) [10, с. 70].

М.О. Краснов визначає місцеве співтовариство як сукупність людей, які складають населення самоврядних одиниць [11, с. 10].

Структурну характеристику містить визначення територіальної громади М.П. Орзіха, який вважає, що територіальний колектив (община, точніше – комуна, з огляду на режим комунальної власності в Україні і світовий досвід) складається з осіб – громадян, іноземців, осіб без громадянства, які постійно мешкають або працюють на даній території (або мають на території нерухоме майно, або є платниками комунальних податків) [12, с. 67]. Це визначення розширює розуміння територіальної громади численними «або», тому що не встановлює конкретних вимог щодо проживання суб'єктів на певній території, працевлаштування, а визначає альтернативні можливості. Тобто член громади може або проживати на певній території, або працювати, або володіти нерухомістю.

Оскільки територіальна громада як первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування спрямована на задоволення потреб та консолідацію інтересів усіх членів громади, що підкреслює їх право на індивідуальність та її вираження, то деякі науковці (насамперед Р.Б. Хоменець) пропонують відокремлювати членів громади в якості первинного індивідуального суб'єкта місцевого самоврядування – громадян України та осіб без громадянства [13, с. 37]. Слід відзначити, що ця дефініція є спірною з огляду на такі моменти: по-перше, серед індивідуальних суб'єктів треба виділяти не лише громадян України та апатридів, але й іноземців, що постійно проживають на території України та відповідають усім ознакам, властивим територіальним колективам; по-друге, виокремлюючи індивідуального суб'єкта, необхідно мати на увазі, що єдина причина цього виокремлення – необхідність віднесення до складу територіальної громади як громадян України, так і осіб без громадянства й іноземців, що мають із громадою такий само тісний зв'язок, як і інші члени. Інших критеріїв виокремлення немає, тому що індивідуальний суб'єкт – невід'ємна складова частина суб'єкта колективного, який функціонує лише у складі громади та являє собою цілісний організм, що виражає колективну волю з урахуванням індивідуальних особливостей, але без превалювання індивідуальних інтересів над колективними.

Отже, заглиблюючись до історії питання, варто відзначити, що вже в п'ятдесятих роках ХХ століття було проаналізовано, детально вивчено 94 визначення територіальних співдружностей. У всіх цих визначеннях вживаються різні дефініції: «місцева спільнота» («ком'юніті»), «комуна», «асоціація мешканців», «місцевий соціум», «соціальна мережа», «соціально-територіальна спільнота», «місцевий колектив» тощо [5, с. 22]. Однак не можна говорити про абсолютну синонімічність цих понять. Наприклад, у понятті «ком'юніті» важливими аспектами є політичний, пов'язаний із республіканським ідеалом демократії, і соціально-психологічний. Термін «ком'юніті» виражає насамперед соціально-психоло-

гічну спільність або прагнення до неї. Таким чином, терміни «ком'юніті» та «громада» (в її тлумаченні більшістю вітчизняних авторів) не збігаються, перетинаються за обсягом змісту лише частково. Тому їх синонімічне застосування зумовлює деяке спільне понятійне ядро, яке вказує насамперед на специфічність соціальних зв'язків мікрорівня, рівня малої групи, тобто детермінуючу роль первісних неформальних контактів, відносин «обличчя до обличчя» [14, с. 106]. Інші наведені терміни є більш вузькими за значеннями. Наприклад, соціально-територіальні спільноти – це сукупності людей, об'єднаних відношеннями до окремої господарсько освоєної території [15, с. 160]. Тобто інші поняття, крім «ком'юніті», так чи інакше співпадають з існуючими в Україні визначеннями територіальної громади.

Протягом багатьох років учені також намагалися виокремити характерні ознаки, притаманні територіальним громадам. Серед існуючих класифікацій, запропонованих вітчизняними науковцями, варто відмітити ознаки, виокремлені професором М.О. Баймуратовим, а саме: 1) територіальна, яка пов'язується з «дислокацією» місцевого самоврядування на рівні села, селища, міста як територіальної основи муніципальної демократії (ч. 1 ст. 140 Конституції України, ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»); 2) інтегративна, за якою територіальна громада виникає на основі об'єднання всіх жителів, які мешкають на певній території, незалежно від того, чи є вони громадянами даної держави, тобто членами територіальної громади можуть бути громадяни даної держави, а також іноземні громадяни, особи без громадянства, які постійно мешкають на певній території. Також, на думку цього автора, можливе включення до територіальної громади біженців і переміщених осіб (ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування»); 3) інтелектуальна, зумовлена наявністю в жителів спільних інтересів, які мають специфічний характер і виявляються у вигляді широкого спектра системних індивідуально-територіальних зв'язків (ч. 1 ст. 140 Конституції України); 4) майнова, яка постає із права цих спільностей мати спільну комунальну власність (ч. 1 ст. 142 Конституції, ст. 16, 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»); 5) фіскальна, зумовлена тим, що члени територіальної громади є платниками місцевих податків і зборів (ст. 67 Конституції України) [16].

Як ознаку, що доповнює існуючі й окреслює основне призначення територіальної громади, Н.М. Альошина пропонує виділити також самоврядність – закріплене в Конституції та в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» право територіальної громади на здійснення місцевого самоврядування [17, с. 178].

Також для пошуку і впровадження найбільш повного визначення територіальної громади варто звернутися до західної доктрини. В основу зарубіжної концепції територіальної громади покладено те, що територіальна громада розглядається як корпорація, заснована на членстві громадян, об'єднаних фактором спільного проживання.

Крім того, в зарубіжних країнах, де капіталістичний устрій має більш сталий характер, роль локальної демократії є більш широкою та визначеною.

Американський вчений та адвокат Дж. Хіллер здійснила монументальну роботу, вивчаючи існуючі визначення територіальної громади (ком'юніті) та виокремлюючи спільні ознаки, адже саме такий напрямок роботи допомагає достатньо точно визначити природу місцевих спільнот на загальноєвропейському рівні, яка характерна і для українських реалій. Вона дійшла висновку, що незважаючи на наявні розбіжності, в більшості визначень найважливішими є такі ознаки: соціальна взаємодія, територія і загальний зв'язок (або зв'язки).

Більшу кількість спільних ознак в європейських визначеннях територіальних громад відмітив К. Іонассен: 1) населення; 2) територіальна база; 3) взаємозалежність спеціалізованих частин співтовариства й поділ праці в ньому; 4) спільна культура й соціальна система, що інтегрують діяльність його членів; 5) усвідомлення жителями єдності й належності до співтовариства; 6) можливість діяти на корпоративній основі для вирішення місцевих проблем [4, с. 51].

Територіальні громади існують на різних рівнях. Тому можна виділити певні їх види. На законодавчому рівні їх види встановлює Конституція України у ст. 140 та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 6: це рівень села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, територіальна громада селища та міста. Добровільне об'єднання територіальних громад, відповідно до норм чинного законодавства, здійснюється за рішенням місцевого референдуму відповідних територіальних громад сіл. Таке рішення є згодою на утворення спільних органів місцевого самоврядування, формування спільного бюджету, об'єднання комунального майна [1; 2]. Однак на сьогоднішній день фактично немає можливості проведення місцевого референдуму у зв'язку із прийняттям у 2012 році Закону України «Про всеукраїнський референдум» [18]. Отже, подібні невідповідності законодавчих актів мають бути приведені до єдиних положень.

В.Ф. Погорілко, аналізуючи ч. 3 і 4 ст. 140 Конституції України, запропонував наступну класифікацію: а) основні (базового рівня) – сільські, селищні, міські, в межах яких безпосередньо здійснюється життєдіяльність населення – жителів певних територіальних одиниць; б) факультативні (асоційованого

рівня) – територіальні громади районів та областей – в їх межах реалізуються колективні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст [16].

Ця класифікація ілюструє той факт, що житель села, селища або міста так чи інакше належить до громади району чи області. Усі види громад є взаємопов'язаними, проте при цьому відрізняються одне від іншого організацією, колом інтересів, структурних зв'язків.

Аналізуючи наведені ознаки, можна зробити висновок, що в загальному вигляді територіальна громада є дуже складним явищем, особливою формою суспільної організації. Це сукупність місцевих жителів, об'єднаних у межах окремої території, що мають тісний демографічний, територіальний, політико-правовий, майновий, професійний, соціально-культурний зв'язок. Цей зв'язок об'єднує дії, спрямовані на створення умов, що схвалюються всіма членами громади, на досягнення результатів, бажаних для кожного. Однак і в західній доктрині, й у працях українських учених виділяють багато спільних ознак. Окремо варто відзначити запропоновану К. Іонассен ознаку щодо можливості діяти на корпоративній основі для вирішення місцевих проблем, яка є більш характерною для країн зі сталим капіталістичним устроєм, але й повністю відповідає реаліям постсоціалістичного простору України.

Узагальнюючи існуючі підходи до розуміння територіальної громади, варто навести авторське визначення територіальної громади як сукупності фізичних осіб (громадян України, осіб без громадянства, іноземців), пов'язаних спільною територією постійного проживання (в селі, селищі, місті), які мають спільні соціально-культурні, економічні, професійні інтереси, а також мають право здійснювати місцеве самоврядування безпосередньо або через створені нею органи та мають можливість діяти на корпоративній основі для вирішення місцевих проблем. Таке визначення здебільшого відображає сутність і значення територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування.

Зважаючи на проведений аналіз, необхідно відмітити, що тривалі процеси становлення демократії на місцевому рівні й надання територіальним громадам реальної можливості вирішувати питання місцевого значення без втручання держави потребують подальшого, в першу чергу наукового, напрацювання теоретичних положень щодо визначення й функціонування територіальних громад в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
3. Прієшкіна О. Територіальна громада в політичній системі та системі місцевого самоврядування України // Юридичний вісник. – 2012. – № 1. – С. 37–40.
4. Батанов О. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки / О. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 2. – С. 51–57.
5. Громада і органи місцевого самоврядування / Л.В. Беззубко, О.В. Скопеч. – Донецьк : Норд-компьютер, 2007. – 181 с.
6. Орзіх М. Територіальна організація та територіальна дія держави // Урядовий кур'єр. – 2005. – 30 вересня.
7. Баймуратов М.А. Конституционно-проектная регламентация местного самоуправления и территориальных коллективов // Юридический вестник. – 1996. – № 1. – С. 94–98.

8. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1992. – № 3. – С. 38–41.
9. Медведчук В.В. Місцеве самоврядування і як його доцільно організувати в Україні // Урядовий кур'єр. – 1995. – 28 грудня.
10. Кампо В.М. Деякі проблеми становлення і розвитку місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1993. – № 1-2. – С. 70–71.
11. Введение в муниципальное право : лекция / М.А. Краснов ; отв. ред. М.М. Славин ; Академический правовой университет при Институте государства и права РАН. – М., 1993. – 16 с.
12. Орзіх М. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого самоврядування // Місцеве і регіональне самоврядування України. – 1995. – № 1-2 (10-11). – С. 67–75.
13. Хоменець Р. Особливості правового статусу фізичних осіб як суб'єктів місцевого самоврядування // Право України. – 2001. – № 11. – С. 36–38.
14. Поклонський А.С. Правові проблеми створення місцевої міліції в Україні // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. – 2005. – № 8. – С. 104–110.
15. Чернова Л.Є. Етнонаціональні територіальні спільноти як елемент громадянського суспільства // Культурологічний вісник Нижньої Наддніпрянщини. – 2007. – № 19. – С. 160–163.
16. Муниципальное право Украины : підручник / кол. авт. ; за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_pogorilko_vf.
17. Альошина Н.М. Поняття й ознаки територіальної громади // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – № 21. – С. 173–181.
18. Про всеукраїнський референдум : Закон України від 6 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45. – Ст. 634.

УДК [342.53:342.7] (477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМ ВПЛИВУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

EFFICACY FORMS OF INFLUENCE OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE ON HUMAN RIGHTS ON THE PATH OF EUROPEAN INTEGRATION

Мелех Б.В.,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри права*

Львівського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом

Забезпеченість прав, свобод людини і громадянина, побудова правової держави та громадянського суспільства, належний рівень захисту прав людини залишаються актуальними питаннями сьогодення. Європейський вектор розвитку Української державності зумовлює тісну взаємодію органів державної влади України з міжнародними суб'єктами права. Важливу роль у цих взаємовідносинах відведено Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

Ключові слова: права людини, правова держава, омбудсман, верховенство права, забезпечення прав людини, захист прав громадян, громадянське суспільство, орган держави.

Обеспечение прав, свобод человека и гражданина, построение правового государства и гражданского общества, надлежащий уровень защиты прав человека остаются актуальными вопросами современности. Европейский вектор развития украинской государственности обуславливает тесное взаимодействие органов государственной власти Украины с международными субъектами права. Важную роль в этих взаимоотношениях отведено Уполномоченному Верховной Рады Украины по правам человека.

Ключевые слова: права человека, правовое государство, омбудсман, верховенство права, обеспечение прав человека, защита прав граждан, гражданское общество, орган осударства.

Availability of rights, freedoms and civil rights, the rule of law and civil society, the proper level of protection remains current issues. European vector of Ukrainian statehood causes the close cooperation between the government of Ukraine to the international legal subjects. Important role in these relationships given the Verkhovna Rada of Ukraine on Human Rights.

Key words: human rights, rule of law, ombudsman, rule of law, human rights, protection of human rights, civil society and the State.

Постановка проблеми. Автор має за мету з'ясувати ефективність форм діяльності омбудсмена як інструмента, що повинен сприяти відповідному рівню забезпеченості прав та свобод людини і громадянина у державі.

Аналіз досліджень даної проблеми. Окремі аспекти діяльності Уповноваженого Верховної Ради

України з прав людини були предметом дослідження таких науковців, як В. Бойцова, О. Калініченко, Н. Карпачова, М. Моргунова, Б. Страшун, А. Тененбаум та ін. Однак, попри важливе висвітлення ідей, досліджених у працях цих вчених, слід звернути увагу, що окремі аспекти цієї тематики потребують особливого з'ясування.